

SCOLA ROMÂNĂ

Revistă pedagogică

pentru interesele institutelor de învățământ la Români și pentru organele lor.

Edată și redigeată de

VASILE PETRI.

Ese în 8, 18 și 28 a fiecărei luni, în numere de câte o colă, și va costa pe anul întreg 4 fl. pe o jumătate 2 fl, pe un pătrar 1 fl v. a. Pentru România 5 fl. v. a.

Năsăud, 8 Januar v. 1891.

Prenumeratiunile și corespondențele sunt a se adresa la Redacțiunea „Scolei Române” în Năsăud (Naszód.) Pentru inserțiuni câte 5 cr. de șir și timbru.

Cătră învățătorii români din Austro-Ungaria.

Domnilor învățători! »Folia Scolas-tecă« din Blaș a anunțiat, că cu finele anului curent va apune, acum pentru adoua oară. Cu ea apune cea din urmă revistă pedagogică, ce mai apare la Români din Austro-Ungaria. Înainte de ea aș mai apus, una câte una, »Scola și Familia,« »Convorbiri Pedagogice,« »Scola Practică,« »Scola Română« și alte 2—3 reviste, toate fără excepțiune din lipsa unui sprigin material suficient. Aș avut, biete, puțin abonenți, și din acei puțin aș rămas mulți în rezistanță cu costul abonamentului, astfel că redacțiunile, departe de a poté prisosi ceva în schimb pentru munca lor, s'aș pomenit în urmă cu deficite considerabile.

Nu știu, cât de mare a fost tiragiul celorlalte reviste pedagogice. Revistele mele »Scola Română« și »Scola Practică« s'aș tipărit totdeauna câte în 500 de esemplare; nici odată însă n'am putut desface, în decursul anului respectiv, toate esemplarele tipărite. O singură dată numărul abonenților s'a urcat la 450: în anul 1877, la cursul II din »Scola Română«; în ceialaltă an abonențele aș variat între 200 și 380, ba în cei din urmă doi an aș »Scolei Practice« ele aș cădut sub 200. Și se nu se scape din vedere două lucruri, întâiu: că aș fost an, când revistele mele n'aș avut a suporta concurența altor reviste pedagogice; adoua: că bărbați competenți în materie aș numărat revistele mele între cele mai bune reviste la noi, cu deosebire în ramura

metodologiei, — dovadă lecțiunile practice, cari aș trecut și în alte reviste.

Și cu toate acestea un rezultat atât de trist și deprimător și abonamente neplătite în sumă de 4—500 fl. până în ziua de astăzi!

Cam așa vor fi stat și celelalte reviste românesce; căci de ar fi stat mai bine, n'ar fi apus și ele.

Veți admite, domnilor învățători, că fenomenul este din cele mai păgubitoare și rușinatoare totodată. Dați-mi voie a reproduce aici unele pasage din cea ce a scris marele pedagog german Diesterweg cu privire la învățătorii, cari nu țin și nu citesc reviste pedagogice:

»Acesta stare de lucruri este foarte deplorabilă. În chipul acesta nu numai că se îngreună mult sau se face chiar imposibilă aparițiunea revistelor pedagogice, dar' se lipsesc și redacțiunile de mijlocele necesare, pentru a se puté consacra din totă inima chemării lor și a se susține cu onore, îngajind colaboratori harnici, prin acordarea unor onorare convenabile. Mai trist însă este, că învățătorii nelectori se lipsesc pe sine, în detrimentul lor și al scólelor, de cel mai escelent mijloc pentru promovarea culturii proprii, pentru cunoșcerea presintelui și a progreselor făcute pe terenul pedagogiei, precum și pentru a-și conserva spiritul pururea viu și integru. Un învățător, care nu se interesază de descoperirile diaristice pedagogice și nu simte în sine îndemnul de a aduce și el ore care jertfă în scopul acesta, un atare învățător cade cu timpul în trândăvie, stupiditate, apatie spirițială și în nepăsare totală de înaintarea statului său. Vai de el și de scola sa! Dela învățător se cere întâiu și mai întâiu inimă pentru chemarea lor și pentru colegii lor. Invățătorul cum se cade se simte solidar cu colegi seși în ceea ce privește educațiunea tinerimei și cultura națională; de aceea el se nevoește în

tot modul a da colegilor sei ceea ce le trebuiesce, ba învătătorii mai calificați și în stări mai bune sunt datorii chiar a se întorče cătră colegii lor mai lipsiți și a le promova cu iubire frătească înaintarea lor în cultură. Mijlocul cel mai minunat spre acest scop este lectura și studiul foilor pedagogice. Nu este an, am puté dice, nu este di, în care se nu se facă descoperiri, reforme și îmbunătățiri pe terenul pedagogiei. A le aduce la cunoștința învătătorilor, ecă scopul, ecă meritul revistelor pedagogice! Deosebit de acésta ele ne mai spun, ce avem de a face, ce avem de a spera, de ce avem a ne teme. Este o mare rușine pentru învătător a nu ține nici o revistă pedagogică. Chiar' se nu aibă trebuință de ea, este dator a o prenumera, pentru ca revista se esiste în folosul celor ce au trebuință de ea, și pentru ca redactorul se nu se disuguste și descărăgeze. Asta este o causă de onóre pentru fie-care învătător; ér dacă fóia nu este cum dórá ar dori ei, facă se fie. Ar fi o rușine și mai mare, când învătătorii dintr'o provincie nu ar' fi în stare a scóte împreună o fóie de dai Dómne.»

Așa Diesterweg. El însé are în vedere spriginirea mai cu căldură a revistelor esistente. Noi stăm în privința acésta neaseménat mai réu: noi suntem în ajunul de a nu avé nici o revistă pedagogică a nóstră, — noi învătătorii a trei milióne de Români din Austro-Ungaria. Oribil! Vre-ți D.-Vóstră, ca lucrul se ajungă până acolo? astădi, când și meseriașii și grădinarii și vênătorii și tóte breslele își au organele lor de specialitate? când scótele nóstre au a se lupta cu atâtea neajunsuri, cari pot fi delăturate numai lucrând toți învătătorii în bunăînțelegere? Vreți se fim de rușinea luméi, se dăm drept dușmanilor, cari ne dic, că suntem un popor în decădintă, un popor de netrebniči, ca vai de capul nostru?

Învătătorii, cari nu simt trebuința unui organ de specialitate lor, au încetat de a forma un stat învătătoresc; ei sunt »scopae solutae«, măturii desfăcute. Cum voiți D.-Vóstră a discuta cestiunile pedagogice de interes actual? a Vé înțelegé asupra mijlócelor de aplicat, pentru a duce cestiunile discutate la bun sfirșit? a Vé ține în curentul progreselor și reformelor, ce se fac pe terenul scolar? Și reforme se fac necurmat, și noi suntem datorii a ține cont de ele, în interesul scólelor nóstre. Voiú cita aici un singur exemplu. Metodul Lüben pentru predarea istoriei naturale este astădi în luptă cu metodul Junge, și va cădé. Ei bine, de unde se-și ia învătătorii nostri informațiuni asupra noului metod, dacá nu din o revistă pedagogică? Se nu se dică, că tóte diarele nóstre »fac în pedagogie.« Antăiú: învătătorii nostri nu pot ține tóte diarele, câte apar la noi; a doua: sunt cestiuni, cari n'au loc decât în foi pedagogice, d. e. tratarea literéi s sau a numerului 3 în scólă.

Considerând tóte acestea, Vé dic domnilor învătătorii: Nu Vé lăsați fără de un organ de specialitatea vóstră! Acésta o cere onorea vóstră și a națiunei nóstre. Abandonați nepăsarea de până acum, reculegeți-Vé, afirmați-Vé!

Cât pentru mine, deși esperințele făcute cu »Scóla Română« și »Scóla Practică« nu sunt de natură a mé incurăgia, totuși simțind póte mai viú decât mulți alții necesitatea unei reviste pedagogice la noi Români din Austro-Ungaria, primesc a mé pune de nou în serviciul causei nóstre scolare făcând se apară éráși »Scóla Română.«

Tare în credința, că D.-Vóstră veți întimpina cu bunăvoință revista, ce Vé presint, și nu mé veți lipsi de concursul D.-Vóstre material și intelectual, deschid

învitare de prenumerațiune

la

SCÓLA ROMÂNĂ,

revistă pedagogică, pentru interesele institutelor de învățământ la Români și ale organelor lor,

care va aparé cu începere din Januar 1891 de trei ori pe lună, în 8, 18 și 28 a fiecărei luné, în numere de câte o cólă, și va costa pe anul întreg 4 fl, pe o jumetate 2 fl, pe un pătrar 1 fl v. a. Credit nu se acórdă nimenui. Prenumeratiunile și corespondențele sunt a se adresa la »Redacțiunea »Scólei Române« în Năsăud (Naszod.)

Programa remâne cea din 1876; în special revista va publica:

1. Tratate teoretice din sfera pedagogiei, didacticei și metodologiei.
2. Lecțiuni practice din tóte obiectele de învățământ; fiecare numér va aduce cel puțin o lecțiune practică.
3. Informațiuni privitoare la progresele, reformele și îmbunătățirile făcute pe câmpul scolar.
4. Corespondențe relative la stările scólelor nóstre.
5. Materii din domeniul sciințelor, menite a completa studiile învătătorului și instrucțiunea din scólă.
6. Sciri scolare.
7. Varietăți.
8. Bibliografie.

Fie, ca »Scóla Română,« avénd concursul învătătorilor români, se póta lucra cu bun succes la înflorirea scólei române.

Salutare!

Năsăud, 16|28 Decembre 1890.

VASILE PETRI,

proprietarul și redactorul revistei
»Scóla Română.«

Un nou metod de a preda istoria naturală în scólele elementare.

La început istoria naturală era obiect de studiu numai în scóle mai înalte, în gimnasil, institute agronomice etc. La predare se urma procesul strins analitic. Invătătoriul adecă începea prin a împărtăsi elevilor mai atâtău definițiunea obiectului; le vorbia apoi cât mai amănunțit de folósele, ce le vor avea invătănd cu silință istoria naturală; după aceea urma divizarea materiei în produse organice și anorganice, împărății, clase, ordin, familii, genuri și specii, până în fine ajungeau la ceva, ce nu se mai póte divida, adecă la »individ;« pe urmă elevii erau ținúți a invéța descrierea indiviđilor, din carte, de rost, fără să li-se fi pus în vedere productul respectiv în natură, sau măcar sub forma unui model ori ícóne bune. Așa era lumea pe atunci, — domnia vorba, nu lucrul, verbalismul, nu realismul.

Mai târđiú se deschiseră istoriei naturale și ușile scólei elementare. Trebuia să i-se deschidă mai virtos pentru dóuē motive, atâtău: istoria naturală are un fond cultural din cele mai bogate, fond empiric, logic, estetic și religios; adoua: cunóscerea productelor naturale este pentru toți economii fără deosebire și pentru o mare parte din meseriași o necesitate imperativă. Decí bine a fost, că s'aú deschis istoriei naturale ușile scólei elementare; réu a fost numai, că ea și-a făcut intrarea în aceste scóle însoțită de metódu analitic, metódu care nu se potrivește cu gradul de dezvoltare al scolarilor începători. Pentru ca cine-va să póta clasifica cum se cade un complex óre-care de lucruri, este indispensabil, ca el să le cunóscă mai atâtău. Dar așa era lumea pe atunci; ea credea, că ce e bun pentru scóle mai înalte, nu póte să fie réu nici pentru scóle elementare. Cunoștințele pedagogice nu erau respândite ca în ziua de astă-đi.

Veni însé August Lüben, institutor la seminarul pedagogic din Weiszenfels, alătura cu pedagogul de bun nume Harnisch, și reformă din fundament metódu istoriei naturale.

Principiile lui sunt:

A. Pentru alegerea materialului de invătământ:

1. Începe cu corpurile naturale din patria mică (sau dela »moșia ta,« cum se đice în evangeliu) și treci apoi la cele din țerile streine.

2. Consideră mai virtos corpurile naturale, cari esceléză prin figura sau prin alte proprietăți

ale lor; grijesce însé, ca copilul să cunóscă mai bine pe acelea, cari aú o deosebită înrîurință asupra stării bune ori rele a omului.

3. Fă începutul cu acele corpuri naturale, pe cari copilul le póte cuprinde mai ușor (decí nu cu infusorii, tăciune din grău și minerale conglomerate, ci cu calul, vioreua, sarea etc.)

4. Alege corpurile naturale astfel, ca copilul să priméscă în fiecare curs un întreg încheiat și ca cursul următor să fie o dezvoltare mai departe a cursului precedent; cu alte cuvinte: cele trei împărății ale productelor naturale se nu se predea pe rând, una după alta, cum pretinde sistemul științific, d. e. într'o clasă animalele, într'alta plantele, în a treia mineralele, ci urmând un proces concentric, se se predea pe fiecare tréptă sau în fiecare clasă ce este mai ușor din tóte trei împărățiile.

B. Pentru predarea materialului de invătământ.

1. Începe prin a contempla cu copilul corpuri singuratece și scóte la ivélă notele lor generale (nu deductiv dela abstract la concret, ci inductiv dela concret la abstract, euristic).

2. Presintă scolarilor corpurile naturale după puțință în natură și fă să le privéscă cu ochii lor proprii, însii se le descrie, însii se le ordoneze.

3. Reînnoesce adesea intuițiunile de mai înainte.

4. Deprinde copiii a scruta și observa și independent sau de capul lor corpurile naturale.

C. Privitor la distribuirea materialului de invătământ.

Lüben se exprimă în modul următor: »Eú deosebesc patru cursuri anuale. Fiecare din ele, coprinđend tóte împărățiile, forméză un întreg încheiat, care în cursurile urmátore se dezvoltă mai departe. În primele douē cursuri se tratéză numai corpuri naturale, cari:

a) se găsesc în apropierea copilului,

b) se pot preda intuitiv și pe cari copilul le póte cuprinde fără multă greutate.

Sunt eschise din cursurile acestea:

a) Corpurile naturale din țeri streine, afară numai dacă se pot prezenta în natură;

b) din zoologie tóte animalele, cărora le lipsesc organele sensurilor, așadară stelatele, limbricii, polipii și infusoriile;

c) din botanică tóte criptogamele lui Linné;

d) din mineralogie conglomeratele.

În tóte trei împărățiile invătământul se începe prin a contempla și descrie corpuri naturale

veritabile, nu însă cu organografia și terminologia generală; din contră aceste sunt rezultatul învățământului următor. În zoologie începutul se face cu mamiferele domestice, nu cu omul. În stadiul prim se consideră numai notele cele mai marcante. Nu se consideră aici:

a) Organismul intern al omului. Se ține samă însă de ceea ce a vădut copilul la uciderea sa și junghiarea unui animal și adică: că sunt animale cu schelet și fără schelet, că au carne, sânge, nervi și intestine, că nervii mijlocesc simțirea, mușchii mișcarea, plumânile respirațiunea, intestinalele digestiunea;

b) organismul intern al plantelor;

c) compozițiunea chimică a mineralelor.

În cursul al doile se tractează totdeauna două și trei specii deodată de acelaș gen, se compară între sine și se deosebesc. Se aleg fără excepțiune numai specii, cari se pot destinge ușor. Urmând astfel, copilul învață a cunoște în decursul unui an două unități din sistem: specie și genul. Deosebit de acesta el mai învață cătră finele cursului:

a) din zoologie aprópe tóte ordinele primelor 9 clase după Cuvier;

b) din botanică sistemul lui Linné, cu excepțiunea clasei 24 a criptogamelor, apoi primele și cele mai importante două clase și subdivisiuni ale sistemului natural;

c) din mineralogie formele și sistemele simple ale cristalelor.

În cursul *al treile* copilul învață familiile naturale din tóte clasele celor trei împărății, prin urmare și acelea, cari până aici au fost lăsate la o parte, din considerațiunii pedagogice, învață sistematica întrégă și primesce înviațiunii de a determina înșii corpurile naturale.

Cursul *al patrile* tractează despre organismul intern și despre funcțiunile organelor la ómenii, animale și plante și despre compozițiunea chimică la minerale. « Până aici Lüben.

Sunt șesezeci de ani fără unul, decând Lüben și-a proclamat principiile sale. Lumea pedagogică tótă a fost de acord, că metodă mai bun și mai rațional pentru predarea istoriei naturale nu póte să existe. Insuși Dittes recunósce, că istoria naturală nu se póte trata decât după principiile lui Lüben, cari sunt în deplin acord cu legile didacticei generale.

(Va urma).

Istoria biblică în scóla elementară.

Sunt pedagogii, cari nu admit, ca istoria biblică să fie obiect de studiu în scólele elementare, pentru cuvântul mai virtos, că ea nu este decât istoria națională a poporului iudovesc, părere care a început a se propaga și la noi Români. De aceea este de datorința fiecărui catechet, a-și da bine sama: pentru ce istoria biblică este obiect de învățământ în scólele noastre, cu alte cuvinte: pentru ce istoria biblică s'a ales drept mijloc la dezvoltarea și înaintarea culturii religioase?

Motivele sunt următoarele:

1. Forma istorică corespunde foarte bine cu firea religiunii. Împărăția lui Ddēu nu numai are o istorie, ci ea este cu totul istorie. Când n'am preda copiilor religiunea în forma istoriei, ci în forma definițiunilor, atunci i-am sili a cuprinde cugetele abstracte fără de haina lor intuitivă, li-am da vorbe góle și abstracțiuni deșerte, atunci copiii noștri ar fi — cum dice Jean Paul — primii martiri ai creștinismului.

2. Dacă religiunea în sens obiectiv este legătura dintre noi și Dumnezeu, ér' subiectiv este conștiința viuă a acestei legături, atunci trebuie să admitem, că la poporul lui Israel ideea unui Ddēu a fost mai dezvoltată decât la tóte celelalte popórá. Grecii au cultivat artele, Români dreptul; Jidovii au dezvoltat ideea unui Ddēu. Nimic nu înainteză mai bine și nu introduce mai direct în ideea unei științe sau arte, decât privind începuturile lor și studiile lor de dezvoltare; de aceea artiștii își dezvoltă gustul lor estetic contemplând operele de artă ale Grecilor, de aceea juriștii își încep studiile lor cu dreptul roman, de aceea întroducem și noi junimea noastră în istoria Jidovilor pentru că acolo i-se prezintă religiunea într'o formă concretă, în forma esemplor vii.

3. Istoria biblică, cu caracterele ei tipice, desemnate cu atâta precisiune și claritate, arată mai bine decât tóte istoriile din lume, că pietatea aduce binecuvântarea, ér' fărădelegea blăstămul lui Ddēu. Nicăiri nu sunt zugrăvite așa de marcant ca în biblie adevărurile religioase, simplitatea și credința nevinovată. De aceea biblia ne prezintă materialul cel mai intuitiv pentru a învăța religiunea.

4. Dar nu numai pentru coprișul ei moral și pentru plenitudinea ideilor divine din ea, ci și pentru forma ei intuitivă este biblia atât de potrivită pentru primul învățământ religios. În biblie se povestesc tóte așa de simplu, așa

de intim și nemăestrit, încât crede omul, că se întâmplă acum, ce sa întâmpnat cu mii de ani mai înainte. Propozițiunile sunt simple, legătura e ușoră, urmarea clară. Lipsită de totă podoba, istoria biblică zugrăvesce și cele mai mici note cu atâta căldură și intimitate, atât de credincios și adevărat, încât și Lessing admite în Laocoon, că biblia povesteste atât de plastic, încât în fiecare șir se găsește material pentru un tablou. Criștof Schmid scrie despre istoria biblică: »Intre toate istoriile cea mai escelentă este istoria biblică. Aici totul trăesce, totul se vede; teatrul istoriei e cunoscut. Pretutindenea ești într'o lume reală, încungiurat de dealuri și văi, de arbori, stânci, isvora și munți. Timpul istoriei e precizat: acum e dimineta, acum sară, acum medadi. Astadi e secerisul, mane tunsul oilor, poi mane culesul viilor. In istoriile acestea vedi luminand sorele, stralucind stelele, intindendu-se curcubeul. Ici e o holda, colo o vie, dincolo o gradina de olive. Natura e plina de fapturi vii, descrise conform cu firea lor. Nicairi nu se descrie resarirea sorelui ori frumseta unei regiuni, ca se nu se curme firul istoriei. Actorii nu sunt umbre, ci omeni vii, cari vorbesc și lucră ca și noi. Nu vorbesc limba scripturilor, ci limba inimei și a naturei. Caracterisarea personelelor este neintrecuta și de multe ori se estinte și asupra figurei, ca la Esaū, Josif, David ș. a. Dar ce face istoria mai interesanta, sunt intemplantirile miraculoase, situatiunile drastice, actiunile dramatice din ea.«

(Va urma.)

Tratarea poesiei: „Cântec de érnă.“

(Din „Legendar sau carte de cetire“ de Vasile Petri, pag. 41.)

I. Gerul strînge, gerul cresce	Codru-î trist și dormiteză;
Și pământul odihnesce	El din somn se deșeptetză
Sub troianul ridicat;	Când și când de vênătorî.
Sórele coprins de cetă	Pomu-î plin de-a ernei flóre,
S'oglinesce jos în gheta,	Câmpul de mǎrgăritare,
Sus în norul cel brumat.	Aria de'mblătitorî.

Și în curțile 'ngrădite
 Se soresc frumoșe vite
 Rumeğând încetișor;
 Érá colon' ceeá casă
 Vedî un mire și-o mirésă
 Își serbeză nunta lor.

2. *Invetatorul face pre scolari a ceti poesia ei de ei in tacere.*

3. *Dupa aceea invetatorul cetesce scolariilor poesia inainte cat se pote mai frumos și face și*

pre un scolar doi din cei mai bunî a o ceti și ei rar și bine.

4. *Acum urmeză espicarea poesiei dupa oprins și formă. D. e.*

Cetesce înc'odată S. primele 3 rënduri! Despre cine se vorbesce aici? (ger) Cum putem dice »ger« cu alte cuvinte? (frig mare.) Ce va se dica d. e. »cartofi degerati?« (inghețati, stricati din cauza frigului.) Ce mai pote degera? (leguma, cresta la gaini, in teri mai friguroșe urechile și nasul ómenilor.) Ce se dice în carte despre ger? (strînge, cresce.) Da, gerul strînge tina, apele sub gheta, pre noi in haine. In care timp al anului putem ave ger? (érna.) La inceput gerul nu e mare; cu cât însé ninge mai mult, cu atât se face mai frig, — gerul cresce; pentru ce? (zăpada multă produce frig). — Despre ce se vorbesce în rëndul al doile? (pământ.) Ce se dice despre pământ? (odihnesce sub . . . .) »Troene« sunt straturî gróșe de zăpadă (omét, néuă. Va se dica: pământul se odihnesce sub zăpadă. Este ca și cu omul, care obosit de lucru, odihnesce și el. Zăpada ține cald pământului de sub ea; sub zăpadă și holdele ernetă mai bine. Mai spre medă-nópte este un popor de ómeni mici, numiți Eschimoși; ei locuesc érna în bordee clădite din sloi de gheta și captușite pe din lăontru cu pei de urs etc.

Despre cine se vorbesce în cele 3 rënduri următore? (sóre.) Ce se dice despre sóre? »Ceta« este un fel de negură. Érna cerul nu este așa de limpede ca vara. Ce face sórele în gheta? (se oglindesce.) Da, fiind că gheta e lucie. In ce se mai pote oglindi sórele? (în apă afundă, lucie, în alte corpuri lucie) »Nor brumat« = nor de zăpadă.

In chipul acesta se espică și strofele următore.

»A ernei flóre« = fulgi de zăpadă, cari se pun pe ramurile pomilor, încat apar ca înfloriți. Flori de gheta pe ferestri.

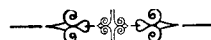
»Mărgăritare« = petri scumpe, ce se produc în corpul unor scoici marine. Ele au un lustru frumos. Cele albe sunt cele mai scumpe. Mărgăritarele din carte sunt cristale de gheta, cari stralucesc în rașele sorelui.

»Aria« = aria sau fața șurei.

»Curți« = ocóle. »Curte« este și o casă frumoșă. Este sânetos pentru vite a le lăsa érna o órá doué afară la sóre.

Nunți se fac mai multe érna.

(Va urma.)

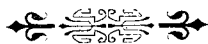

Românul ca pedagog.

Bietul Român, e bun de tóte. E bun ca slugă și bun ca stăpân, e bun ca ostaș și bun ca meseriași, e bun de rugă și bun de fugă. El scie să âmble călare și pe jos, încălțat și desculț, sătul și flămând, ziua și nóptea, când plouă ori ninge, în gerul iernei, ori în arșița sórelui, — în tóte chipurile. Și nu se dă! Bag-samă pentru aceea i-au încărcat stăpânii atâta în spate, — de frică, că și încărcat Românul va ajunge mai iute la țintă decât favoritul liber și dădăcit în tótă forma. — E bun în tóte, bietul Român; dar sciți DVóstră, că el e bun și în pedagogie? Mai bun nu se póte. Vedeți, DVóstră, când tînera mamă română vrea să dea copilului ei să mănânce pe s ce, pedagogia română îi dîce: »Nu da pesce copilului, că o să remăe mut!« Vrea să dîcă, nu-i da pesce, că o să-i rămăe un os în gât și să ai năcaz. Dar pedagogia română scie destul de bine, că Românul nu se sparie de năcaz, căci dóră al lui este poetul, care cîntă: »și trăesc în durere ca'n elementul meü.« Dar se sparie mama română, mama plină de simțire, și duioșie, când cine-va îi spune, că puișorul ei o să remăe mut, să nu-i póta dîce »mamá«, să nu póta vorbi cu ea și ea cu el. Mut? Dómne!

O altă scenă. Un tată, tot »Român de viță veche«, împarte copiilor săi daruri. Cel mai mic e cel mai impacient. »Așteptă«, îi dîce cu drag părintele, »că așceptând vei cresce!« Ce vis mai plăcut póte se fie pentru cei mici decât a cresce, a cresce mare?

Ar merita să le culegem pe tóte. 8.

Aprobarea cărților de lectură compuse de Vasile Petri.

I.

Aprobarea Legendarului.

Szám 244/1890

tanf.

Tekintetes Petri László nyugd. képezdei tanár urnak

Naszód.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr Ő nagy méltósága f. évi Febr. 12-én 35990—889 szám alatt kelt magas rendelete szerint a következő czimű tankönyvet: »Legendar sau Carte de cetire pentru scólele poporale de Vasile Petri. Partea I-ă. Edițiunea V.«

a román tannyelvű elemi népiskolák III. és IV osztálya használatára általánosan engedélyezte.

Miről van szerencsém értesíteni.

Besztercze-Naszód vármegye kir. tanfelügyelőjétől.
Besztercze 1890 Febr. 19-én

Havas m. p.
kir tanfelügyelő.

Românesce:

Nro. 244/1890

inspect. scol.

Spectatului Domn Vasile Petri, profesor preparandial in pensiune

în Năsăud!

Înaltul minister regiu magiar de culte și instrucțiune publică, cu ordinațiunea sa de datul 12 Febr. 1889, Nro. 35990, a aprobat in genere următoarea carte de învățământ: »Legendar sau Carte de cetire pentru scólele poporale, de Vasile Petri. Partea I. Edițiunea V pe sama clasei a III și IV a scólelor elementare poporale cu limbă de propunere română.«

Despre ce am onóre a te încunosciința.

Dela inspectorul scolar regiu al comitatului Bistrița-Năsăud.

Bistrița 19 Febr. 1890

Havas m. p.
inspector de scóle.

University Library CII

Aprobarea Abcdarului.

Szám 1525/1890

tanf.

Tekintetes Petri László tanítóképző intézeti nyugd. tanár urnak

Naszód!

Örömmel értesítem, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr Ő nagy méltósága f. év és hó 3-án 52350 sz. a kelt magas rendeletével »Noü ABC-dar românesc« cz. tankönyvét a román tannyelvű elemi népiskolák használatára általánosan engedélyezni kegyeskedett.

Besztercze-naszód-vármegye kir. tanfelügyelőjétől.

Besztercze 1890 Decz. 13.

Havas m. p.

Românesce:

Nro. 1525/1890

inspect. scolar.

Spectatului Domn Vasile Petri, profesor preparandial in pensiune.

în Năsăud!

Cu bucurie te încunosciințez, că înaltul minister regiu magiar de culte și instrucțiune pu-

blică, cu ordinațiunea prea înaltă de datul 3 Dec. 1890 Nro. 52350 a binevoit a aproba în genere »Noul ABC-dar românesc« al DTale pentru usul scólelor poporale elementare cu limba de propunere română.

Dela inspectorul regiu de scólă al comitatului Bistrița-Năsăud.

Bistrița 13 Dec. 1890.

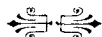
Havas m. p.

Ghicituri ușore pentru scolari mici.

Cum se dice cu un cuvânt:

- érbă uscată?
- lemn ars?
- flori legate?
- somn de veci?
- aluat copt?
- păr împletit?
- grăunțe măcinate?
- capră mică?
- șorece mic?
- două obiecte?

Sciri scolare.

(Proiectul de lege relativ la institutetele pentru îngrijirea copiilor mici) se compune din VIII capitole cu 45 paragrafi.

Capitolul I tratéză despre scopul și felul acestor institute. Scopul este: a păzi copiii dela 3—6 ani de pericole și a înainta desvoltarea lor fisică, spirituală și morală. Sunt doue feluri de institute: grădini de copii și asile de copii; aceste din urmă se subîmpart în asile stabile, deschise preste tot anul, și în asile provisorii, deschise numai în lunile de vară și cari pot fi instalate în localurile de scólă. Grădini și asile de copii pot înființa: statul, comunele politice, confesiunile, corporațiunile și — cu concesiunea inspectorului regesc de scóle — particularii. Toți părinții și tutorii sunt datorii a-și trimite copii și pupilii lor dela 3—6 ani în institutetele acestea, afară numai dacă vor documenta, că au acasă durabil îngrijirea de lipsă. Părinții și tutorii neglijenți vor fi pedepsiti cu amende bănesci dela 10—50 fl.

*Capitolul II dispune, ca localurile se se clădescă în conformitate cu prescriptele sanitare, la un loc scutit contra focului și în dimensiuni corespunzătoare cu numărul copiilor (pe o sală 80 de copii, pe fie-care copil 0.8 m $\square$). O institutóre nu póte se aibă în grija ei mai mult de 80 de copii. Îndată ce numărul copiilor trece preste 40, ea capetă ca ajutor o îngrijitóre. Copii vor învăța: a se ruga, a vorbi respicat, a cânta; se vor ocupa cu eserciții corporale, cu jocuri și lucruri de mână, și se vor deprinde la ordine, curățenie și purtare cuviinciosă. În asilele de vară se cere numai, ca copiii, se se deprindă la ordine, curățenie și purtare cu-

viinciosă și se se ocupe cu jocuri potrivite. Institutetele trebuie se fie deschise totă ziua. Capitolul III: La grădinele de copii institutórele se denumesc în virtutea unei diplome dela o preparandie din patria saú a unei diplome nostrificate. La asile stabile denumirea se face pe basa unui examen depus înainte inspectorului r. de scóle. Denumirea lor se face pe viietă și nu pot fi amovate din post decât în urma unei sentințe disciplinare. Salarul lor, pelângă locuința, este: la institutóre cel puțin 300 fl, în comune cu mai mult de 10.000 locuitori 400 fl; la îngrijitóre stabile 120 fl, cele provisorie au 10 fl. pe lună.

Capitolul IV obligă comunele, ai căror locuitori respund dare directă preste 15.000 fl, a înființa grădine de copii; comunele cu dare dela 10—15.000 fl vor înființa asile stabile, ér comunele cu dare sub 10.000 fl asile de vară. Pentru susținerea institutelor se póte arunca un adaus la dare cel mult de 3%.

Capitolul V concrede inspectiunea institutelor unei comisiuni de 5 membri, cari trebuie se scie ceti și scrie. Medicul cercual e membru de fapt al comisiunei. Suprainspectiunea o are inspectorul r. de scóle. Agen-dele scolare ale comisiunei administrative se estind și asupra acestor institute.

Capitolul VI privesce preparandiile pentru institutóre de copii mici. Corpul didactic se compune cel puțin din 3 persoane. Cursul este de doi ani. Se primesc numai aspirante, cari au absolvit 4 clase la o scólă secundară ori civilă, saú au trecut cu succes un examen de receptiune. Lângă fiecare preparandie este un institut de aplicațiune. Dacă aceste institute sunt nemagiare, cel puțin o jumătate din fiecare di va fi consacrată conversațiunei magiare.

Capitolul VII face dispozițiuni relative la institutórele, pe cari legea presentă le-a aflat în funcțiune. Institutórele nediplomate, cari au servit 3 ani înainte de lege, remân în funcțiune și fără se trecă un nou examen de calificațiune, dacă vor dovedi înainte inspectorului r. de scóle, că au servit cu succes și că sciu limba magiară. Nesciindu-o, trebuie se o învețe în termin de 3 ani dela promulgarea legii, la din contra vor fi amovate. Institutórele diplomate, cari sunt în funcțiune, dar nu sciu unguresce, sunt ținute a-și însuși acesta limbă în termin de 3 ani și a dovedi acesta înainte inspectorului r. de scóle. Acele institutóre însă, cari n'au servit 3 ani înainte de lege și nu au diplomă de calificațiune în termin de 3 ani dela promulgarea legii, la dincontră vor fi înlocuite cu institutóre diplomate.

Capitolul VIII coprinde condițiunile, sub cari institutetele, cari nu sunt ale statului, pot fi subvenționate dela stat.

(Date statistice relative la scolele grănițeresci din Năsăud.)

Din fondul scolar central, adecă din fondul scolar al grănițerilor din regimentul când-va al II-le românesc de graniță din Ardeal, se susțin în Năsăud acum (nu scim, de vom putea dice: »acum și în vecii vecilor« trei scóle: scóla primară de băeți, scóla primară de fetițe și gimnasiul superior gr. cat. românesc.

Pentru anul scolar 1890/91 s'au înscris la aceste institute 533 de scolari, și adecă:

I. La scóla primară de băeți:

în clasa	I	42
»	»	II 44
»	»	III 50
»	»	IV 48

II. La scóla de fete:

în clasa	I	37
»	»	II și III 37
»	»	IV, V, VI 38

III. La gimnasiu:

în clasa	I	56
»	»	II 39
»	»	III 41
»	»	IV 29
»	»	V 25
»	»	VI 15
»	»	VII 16
»	»	VIII 16

Corpul didactic la aceste scóle se compune cum urméză:

I. La scóla primară de băeți:

director: Ion Jarda, ordinar în clasa IV;
 învățători: Jacob Pop, » » » III.
 Iuliu Pop » » » II.
 Petru Tofan, » » » I.

II. La scóla primară de fete:

director: cel dela băeți,
 învățători: Alex. Pop în cl. I.
 d.-șóra Josefa Fuchs » » II și III
 Clem. Grivase, » » IV—VI

III. La gimnasiu:

director: Ion Ciocan; profesori: Maxim Pop, Dr. Tanco, Dr. Malaiu, Dr. Moisil, Dr. Alexi, Florian Moțoc (bolnav din 4 Oct. 1890), Gavrilă Scridon, Ion Tanco, Grigore Pletos, Ion Lupóe, Jacob Pop (catechet), Andreiú Mazanec (desemn), Ion Fischer (musică). Candidați de profesori, cari își fac praxa în anul acesta la gimnasiul nostru: Pompeiú Grigorița și Emilian Domide, améndoși stipendiați de ai grănițerilor noștri.

Varietăți.

(Un copil de minune) Ludovic, fiul regelui unguresc Uladislau, s'a născut, după cum spun cronicile de pe atunci fără de pele pe corp. La sfatul medicilor, a fost pus în corpul unui porc ucis de atunci. Recindu-se porcul, a fost ucis altul, și éráși altul până s'a format deplin pelea pruncului. După vre-o câte-va luni Ludovic a început să »vorbéscă»; în al 10-le an el a fost încoronat, în al 14-le a capetat barbă, în al 18-le a încărunțit, în al 20-le a fost un moșnég slăbit și veștedit de tot.

(Antipodii noștri). Ce va să dică vorba »antipod« în geografie? Scurt și precis ea va să dică: acei locuitori de pe fața pământului, cari sunt diametral opuși nóue, sunt antipodii noștri. Să ne esplicăm însă mai lămărit. Scim, că pământul nostru are forma unui glob; că o linie dréptă care légă două puncte extreme din suprafața pământului, trecând prin centrul acestuia, să dicese diametru; că numărul lor e nemărginit, fiind-că din fie-care punct al suprafeții pământului póte pleca un diametru. Locuitorii dela capetele unui diametru

sunt loru-și antipodii. Antipodii Năsăudului sunt în sud-ostul Australiei, și fiind că acolo e mare, ei nu sunt ómeni, ci pesci și alte animale de mare. Când la noi e diuă, la ei e nópte, când la noi e iernă, la ei e vară. Câte grade de longitudine și latitudine geografică avem noi, acurat atâtea au și ei, numai din potrivă: dacă noi avem latitudine nordică, ei au sudică, dacă noi avem longitudine ostică, ei au vestică. — Se scrie din Australia, că 3 redactori din Sidney au făcut în 1-a Decembre trecut o excursiune la Botany suferind mult de căldurile cele mari; numai după ce au ajuns în pădurile dela Botany s'au putut răcori încât-va.

Bibliografie.

Legendar sau carte de cetire pentru scólele populare. Partea I-a: pentru al 3-le și al 4-lea an de scóla. Edițiunea V, emendată și aprobată de înaltul minister reg. ung. de culte și instrucțiune publică prin emisul său Nr. 11.295 din 1889. Un exemplar legat 50 cr.

Scóla Română. Fóie pedagogică și didactică pentru interesele institutelor de învățământ și ale organelor acestora. Anul I, III și IV. (II e epuizat). Fiecare an fl. 1.— porto 10 cr.

Scóla Practică. Magazin de lecțiuni și materii pentru instrucțiunea primară. Tomul I, II, III, și IV, fiecare fl. 1.— porto 10 cr.

Plan de învățământ pentru scólele populare nemagiare, în înțelesul articolului de lege XXXVIII din 1868 și XVIII din 1879. Edat în urma ordinațiunei ministrului reg. ung. de culte și instrucțiune publică din 29. Juniu 1879, Nr. 17.284 — 22 cr.

Plan de lecțiuni pentru scólele elementare românesce. Intocmit pe 30 de septemăni 25 cr. porto 5 cr.

Legea de pensiune pentru învățătorii poporali din Ungaria, dinpreună cu ordinațiunile ministeriale publicate în urmă 22 cr.

Scriptologia sau modul de a învăța cetitul scriind. Îndreptar pentru învățători la tractarea cetitulului în scóla fl. 1.20

Manual de gramatica limbei române pentru scólele populare în trei cursuri de Maxim Pop va éși în curund de sub tipariú în edițiunea a doua.

Posta redacțiunei.

D-lui I. M. în C. Nime nu regretă mai mult de cât mine, că tipărirea Legendariului în edițiunea a VI-a s'a trăgănat afară din cale. Întârzierea vine de acolo, că dela aprobare încóce cartea, se trece mai tare decât mai înainte. La începutul anului scolar curent mai erau c. 2.000 de exemplare din edițiunea a V-a, și tipograful credea, că o nouă edițiune se va pute face colo după Nascerea Domului; însă deschidându-se scólele, în două săptămăni vechea provisiune s'a trecut totă. S'a pus numai decât o nouă edițiune la cale, dar' culegerea a 13 côle de tipar, trimiterea lor dela Sibiiú la Năsăud și retour în scopul corectuei, procurarea hârtiei în număr de 70.000 de côle de un fel și alte accidenții neprevédute au contribuit la întârzierea tiparului. Acum noua edițiune a éșit de sub presă, și am luat mészuri, că intrerumperi ea de astă dată să nu-se mai întemple.

D-lui T. P. în R. În România scólele primare rurale (sau cum se dicese pe la noi până în 1848: »sătesci« sau »sătenesci«) au învățători, scólele urbane (=orășenesci) au institutori, scólele mai înalte au profesori; dar le place și învățătorilor și institutorilor a se numi și a fi numiti »profesori.« — Liceú și gimnasiú nu este tot una. Ce este la noi un gimnasiu complet, este în România un liceú. cu deosebire numai, că gimnasiul nostru are 8 clase, liceul român numai 7. Primele 4 clase forméză gimnasiul.